LES LLETRES

LA "INICIACIO A LA FILOSOFIA", DE XAVIER LLORENÇ

La "Iniciació a la Filosofia", de Xavier Llorenç i Barba, publicada per la "Col·lecció Popular Barcino" (volum 89), conté tres obres cabdals del filòsof vuitcentista: els "Apunts", el seu assaig titulat "La unitat de la Filosofia", i l'"Oració inaugural" del 1854, traduïdes a la nostra llengua. Els "Apunts" constitueixen un substanciós i lúcid resum dels principals temes filosòfics.

UN LLIBRE SOBRE LA CERAMICA DE MANISES

La Societat Castelloffenca de Cultura ha publicat, darrerament, el "Vocabulari de la ceràmica de Manises", de F. Almela i Vives. Aquest llibre és administrat per l'Editorial Barcino (Portaferrissa, 17).

"D'ACI I D'ALLA"

Encara que sembla impossible, el número del "D'aci i d'allà" de tardor supera els anteriors. Després de fullejar-lo, reconeixereu que ni a la Península ni a fora no s'edita res millor. Destaquen, sobretot en aquest número, les pàgines dedicades al pintor Joan Colom. En contemplar-les, el mot meravellós" us ve tot naturalment als llavis

"RES DE NOU AL PIRINEU"

S'està imprimint un llibre sensacional que es titularà "Res de nou al Pirineu". Narració documental d'uns fets viscuts en una actuació continuada en els rengles del Nacionalisme Català.

UN MISTERI QUE ES REPETEIX DE TANT EN TANT

Aquesta vegada la cosa extraordinària ha sedevingut a Praga — fet a d'esser lluny, és clar — Zdenek Cerny, director únic d'una important litografia de la capital txecoslovaca, s'ha sentit divinament illuminat tot de sobte i ha començat a fer una mena de pintura que té tota la gràcia i l'agilitat de les pintures rupestres prehistòriques. — El bo del cas, és que l'honorable litògraf s'ha passat la vida rondejat de calendaris exemplars i gessamines. Ara si que ja no crec, ni amb la influència del medi.

EXPOSICIO SOBRE NOU SOLER

Ahir, a les sis de la tarda, s'ha inaugurat a la Sala Parcimon Comunidad exposició d'olis i aquarelles del jove artista barceloní Nou Soler, el qual ha portat d'Itàlia una excel·lent col·lecció de paisatges de Terra d'Otranto. L'acte d'obertura, a l'esmentada Sala Parcimon, als salons interiors amb el servei complert de models nuus.

LES ARTS

Idees i experiències

Els problemes filosòfics

per A. Cressor

I ha grans probabilitats que les nostres idees no s'assemblin exactament al que elles volen representar. Aquest món, que endevinen darrera les aparències de les coses, és amb el suport de nocions purament humanes que ens construïm la idea en el nostre esperit. Ens servim, per a fer-ho, de l'espai tal com el percebem, del temps tal com el mesurem, amb els nostres rellotges, dels moviments, tals com els nostres ulls els poden veure, de les resistències, tals com els nostres sentits les experimenten, dels colors, tals com tenim el costum de copsar-los. Provem d'afranquir-nos de tot això: però hi reeixim veritablement? Les nostres molècules, els nostres àtoms, els nostres electrons, no tenen res més del que no és res més que percepció humana? Som, quan en parlem, alliberats del vel que flota davant dels nostres ulls?

Aquestes consideracions han emprés certs esperits a conclusions severes. Sens dubte, diuen ells, els resultats de les ciències de la naturalesa tenen un valor incontestable per a la pràctica de la vida. Les ciències ens forneixen força maneres còmodes de representar-nos els fenòmens, de classificar-los, de calcular-los i de preveure'ls. Però el caràcter còmode dels postulats de les ciències i dels esquemes que construeixen és suficient per a que atribuïm, als uns com als altres, un valor metafísic, un valor absolut? Tan sols són "maneres de parlar", "dibuixos" per a esguardar la naturalesa i dominar-la, "artificis" enginyosos per tal de posar al nostre servei. Veure-hi altra cosa, és fals. I és per això que els filòsofs naturalistes són lluny de la veritat. S'emparen de les suggestions més generals de les ciències: després diuen: "posseeixo l'absolut". Han pres un mitjà mnemotècnic recomanable per l'expressió mateixa de la realitat!

Conclusió exagerada: conclusió que conté, però, certs elements de veritat. Ja sabem com judicar que una hipòtesi és falsa. N'estem segurs, si un fenòmen que ha de produir-se necessàriament en certes circumstàncies, en suposar-les vera, no es produeix realment. Però quan els fets que han produir-se, si 'a hipòtesi és veritat, es produeixen efectivament, no estem rigorosament segurs de la seva veritat. Ella pot moltíssimes esser vera: la probabilitat serioses d'esser-ho: aquestes probabilitats són tant més grans en tant que permeten de domar-se compte d'un nombre de fenòmens més importants: els mateixos fets d'explicarien, potser, en una altra hipòtesi, ja sigui més senzilla, ja sigui més complicada, ja sigui conexistible per un esperit d'home, ja sigui inconcebible per ell: resta que no tinguin el mitjà d'assegurar-nos-en: resta que la seva conclusió legítima és, des d'aleshores, la de Newton: "tot s'esdevé com si tal hipòtesi fos vera". I bé, això vol dir, encara, que la cosa és inverificable. Ciència, per tal de verificar-la, aïsllar la certesa de les experiències per tal de contemplar les realitats sens a tota: però el procediment fer-ho, considerem per ell.

Bens, tenim potser, gràcies a les ciències, certa seguretat de coincidències estadístic. Però no podem restituir-se de tenir en efecte, quan els fenòmens diuen afirmen que d'aquest segons, no son, doncs, fora, impossibles.

Finalment, la sinceritat obliga a re conèixer-ho: quan després d'haver es guardat el món a través dels prismà tics naturalistes, hom esguarda el na turalisme a través dels prismàtics qu han fabricat els sus detractors, és to sorprés. El que semblava suggerit pe la ciència amb una gran força no a par més que com un conjunt de teo ries, possibles, en dir veritat, però qu no són necessàries. Aquestes teorie no recoizen en una coneixença verita blement estesa de l'univers; troben di ficultats davant les quals romanen im potent llur valor pràctic és incontes table, però llur valor teòric roman in verificat i inverificable. Cada ciènci de la naturalesa és solament el que u esperit d'home, armat d'instrument d'una potència determinada, pot, l'hora del món en què vivim, i despré de les exploracions mínimes que her pogut fer, figurar-se per a classificar preveure i calcular còmodament el fenòmens naturals.—Hi ha veritable ment en això de què construir un sis tema de coneixences absolutes?

Que fer, en aquestes condicions?

Alguns creuen haver de contesta com ho feia Comte. Declaren la solu ció dels problemes de metafísica gene ral, incognoscible per al nostre espe rit. No podem saber, ni el perquè d les coses, ni llur substància íntima, n els destins que els esperen. Renuncien doncs, a cercar-los. Estudiem les llei de les aparències. Relliguem-les les u nes a l'altres el millor possible. Fem ne un quadre que sigui fàcil de rete nir i d'utilitzar. Per a la resta, deixem deliberadament d'ocupar-nos-en.

Però unes tals conclusions són ine vitables? De fet, hi ha, actualment dos grups de filòsofs que no volen sa ber res.

Els uns creuen que l'absolut no é fora del nostre abast; ara que, per ta de descobrir-lo, cal utilitzar mètode especials que no són els del científis me. Els altres creuen que, en efecte la ciència de l'absolut és impossibl per a nosaltres. Però creuen que po den i devem fer-nos, en metafísica ge neral, essences raonables.

Els que creuen que l'absolut no é enterament inaccessible a l'esperit hu mà ben dirigit poden esser classificats a llur torn, en dues categories princi pals.

I. Els uns tasca singularment pe rillosa d'intentar parlar d'aquella qu pertanyen a la primera. Bon, en efec te, molt difícilment accessibles, àdhu als lectors millor preparats a com prendre'ls. Tot el que poden intenta sol és d'establir les línies essencials del mètode que han assajat.

Sigui'ns permès, per a això,de re muntar fins a Kant. Aquest filòsof e féu, de la naturalesa de l'esperit hu mà, una idea que a la seva època, era singularment original. Una imatge ho farà comprendre, grosso modo. Imaginem-nos dos torreons entregats, un lancasta, l'un gran, l'altre petit. El pe tit està col·locat a l'interior del gran de manera que hi hagi espai entre llurs parets. En el petit n'hi troba un observador. A fora del torreó exterior hi ha les realitats. Mant les sensacions els objectes. El gran torreó d'obra de ves els llunes per unes finestres, per darrere d'aquestes finestres, hi ha colloca cades, de manera a cobrir-la enterament, dos teles deformadors en vidre de colors. Entre els dos torreons circu len, pel terra, imatges semblants: fan

intel·lectualisme

Crisi de la poesia

per A. Esclasans

HENRI Brémond, traspassat suara, és el gran culpable d'haver plantejat una qüestió d'estètica que està destinada a promoure desordres intel·lectuals al llarg dels anys i a desviar un matís poètic tan vell com el món. Ell, més que no pas Paul Valéry, és l'autor del concepte de poesia pura, que a hores d'ara ja fa estralls entre els lírics de tots els països. Crec, més que mai, que les qüestions de creació han d'ésser tractades pels creadors, i, per tant, que els problemes de poesia només poden plantejar-los i resoldre'ls els poetes. Quan l'abbé Brémond llençà al públic les seves teoritzacions gratuïtes sobre la poesia pura, la majoria de lírics veritables degueren arronsar-se d'espatlles amb indiferència. Car la qüestió només podia interessar als desvagats que es passen la vida fent comentaris al marge dels fenòmens intel·lectuals, sense comprometre's mai en llirar-se a l'acte pur de la creació lírica. Conec les principals teoritzacions que s'han publicat al voltant de les especulacions de Brémond, i em sembla que totes elles no fan més que donar voltes entorn d'un nucli que es fonamenta en l'error. Si l'abbé Brémond hagués estat un gran poeta, un formidable creador d'obres líriques les seves afirmacions haurien caigut formulades. I no m'extranya que Paul Valéry, creador pur, no s'acabi de prendre seriosament la fórmula de la poesia dura, la qual, segons confessió pròpia, li ha estat atribuïda més o menys gratuïtament. Jo admiro Paul Valéry, i el considero un dels màxims poetes intel·lectualistes moderns. Però si meu amor per la seva obra lírica no és tan apassionat que em privi de veure les fallides de la seva psicologia lírica i la grandesa parcials de la seva obra delicadíssima. Valéry és un gran poeta, però fragmentari. Li manquen moltes coses per a que pugui ésser mostrat al món com un model etern, complet i perfecte de lírica eterna...

La poesia pura, a fi de comptes, ve a ésser una mena d'essència lírica, que rebutja com a inútil o supèrflua tota la matèria mental i verbal que no serveix, estrictament, per a fer ressortir, líricament, la qualitat essencial d'aquest fons de poesia total. El propi Paul Valéry, molt conscient en llençar la denominació, ha dit que ell preferiria dir-ne poesia absoluta, més que no pas poesia pura. Jo crec, però, que cal dir-ne lirisme pur. I crec, també, que tots els grans poetes de l'història de la literatura han treballat, sabent-ho o no, sota la llum d'aquest concepte infinit i etern del lirisme. No es tracta de refusar la matèria poètica fins a convertir-la en una grama d'essència lírica. Es tracta, sobretot, de transformar aquesta primera matèria de tal manera que es converteixi en un doll de substància poètica [illegible] convexitat, sinó en convexitat. El lirisme que és sempre una voluptat expressiva. I el veritable líric pur no eliminarà mai, sinó que prendrà tota la immensa substància del cosmos, per a convertir-la en una creació lírica personal. Jo dic, sistemàticament, i ho he demostrat en les meves teoritzacions i en els meus Ritmes, que el lirisme pur és la resultant de tot un macrocosmos convertit en reflex líric dins el microcosmos de l'autor. Hi ha, en la creació poètica intel·lectualista, que jo propugno segons sistema, un fons i una forma, dilimitats, estrictes i absolutament separats en principi, però aplegats posprés d'una manera exacta. Fons és sinònim de riquesa, de sumptuositat, de psicomàquia que no s'acabi mai. Forma, en canvi, és sinònim de mecànica, de simplicitat, de logomàquia estricta i pitagòrica. Quan jo escric els meus Ritmes faig lirisme pur, i no m'interessa gens la poesia pura. La veritable lírica és una harmoniosa matemàtica verbal il·luminada. Ja comprendreu, per tant, que les teoritzacions d'Hnri Breémond, igual que les realitzacions de Paul Valéry, a mi, líric intel·lectualista sistemàtic, em deixin una mica fred. Tota veritable poesia és poesia sagrada. L'home que daria davant Déu que pot ésser la imatge exacta que interpreti la posició cordial i mental del líric pur a l'hora de crear. Jo no parlaré dels antics orientals, dels grecs i dels llatins. Jo prego, només, als partidaris de la poesia pura, que no visquin embriagats per la passió i que després de llegir Brémond i Valéry rellegeixin la Bíblia. I aleshores veuran, si volen, la diferència que hi ha entre la poesia pura i el lirisme pur. Apreneu-vos de memòria, si us plau, els Psalms de David, model màxim de poesia sagrada, cànon perfecte de lírica pura, i ja em sabreu dir el què és bo. I ara aprofito aquesta avinentesa per a dir als nostres criticastres, que tant s'enfaden pel fet que jo numeri correlativament els meus Ritmes, que l'idea me'n vingué, quan era noi, llegint els Psalms de David. Cosa per altra part, sense importància...

Hi ha avui, al món, un sobreexcés de poetes. Però la veritable poesia, està en crisi. Cal obrir totes les rescloses, i deixar que tots els dolls de la lírica eterna corrin de nou per damunt de les terres assedegades de l'esperit. No és cercant petites essències com s'ha de fer poesia, sinó fent lloc, dins l'intel·lecte humà, per a totes les ressonàncies orquestrals del cosmos, que són tan velles com el mateix. El poeta és el màxim artista de l'art verbal. I a un veritable artista no ha d'ésser-li negat res. Tota la vida passada pel diccionari, en riqueses psicològiques i en sumptuositats expressives. Això és el lirisme pur. I la resta té un nom: impotència.

EL CINEMA

LA MENTALITAT AMERICANA

Els repòrters americans de cinema ja han esgotat tots els procediments per a interviuar d'una manera nova; ara a un se li ha ocorregut preguntar quina era la pregunta més totxa feta en els transcurs d'un interviu. A Dyana Wynyard, intèrpret de "Cavalcada": Qui considereu el més ardent amant: l'anglès o l'americà. A Janet Gaynor, intèrpret de "El setè cel": ¿Quantes vegades al dia us mireu el rellotge? A Gary Cooper, intèrpret de "Els carrers de la ciutat": ¿Amb qui us casareu, amb una morena o amb una rossa? Contestació:—Em casaré amb una dona.—Tanmateix Greta Garbo té motius per a no voler saber res amb els repòrters.

AL CESAR EL QUE ES DEL CESAR

Un director rus per a una pel·lícula d'ambient rus. La Metro Goldwyn Mayer ho ha compres així i ha seleccionat Richard Boleslavsky per a portar a la pantalla el drama sense parló de la caiguda de l'Imperi dels Romanoff.

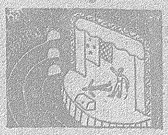

LA REDEMPCIO DE DE MILLE

Es a Charles Laughton a qui s'atribueix aquesta anècdota. Hom sap que el gran actor anglès no compta "El signe de la creu" entre els seus films preferits. —¿Però per què — preguntava un dia a Cecil B. de Mille — sempre escolliu (exceptuant "Madame Satan") arguments bíblics? Com: "Els deu manaments", "Rei de Reis", "El signe de la creu"... Perquè tinc la impressió que això m'aproxima a Déu, fill meu, respongué sentenciosament el director de l'Antic Testament... Tots aquests milions de metres a la glòria del Senyor em seran comptats a l'hora del judici final. — Ja és ésser optimista.

CATERINA BARCENA "STAR"

Tenim entès que la producció de Caterina Bàrcena per a la Fox no s'adorm sobre la feina feta i segueix amb la filmació d'altres pel·lícules del màxim interès artístic que ha fet elevar tant la seva actuació teatral com cinematogràfica, i que el públic ha sabut apreciar sempre, corresponent amb el seu aplaudiment més sincer.

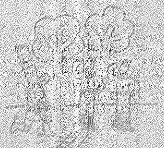

UNA RECLAMACIO SENSACIONAL

En el Jutjat número 4 de Barcelona s'està tramitant una qüestió de competència interposada per l'actor Enric Borràs, en una reclamació que li fan els autors madrilenys, Astrana Marín i José María Montesagudo. Segons els antecedents de la qüestió, els autors interposaren a Madrid plet de reclamació de 50,000 pessetes contra el senyor Enric Borràs, per no haver estrenat al teatre Calderón, de Madrid, en la temporada 1930-31, la traducció al castellà d'una obra de Shakespeare, puix que calculaven que havien estat perjudicats en aquella quantitat. El procurador del senyor Borràs contestà a la demanda dient que el domicili del seu client és Barcelona i que era en aquesta ciutat, per tant, on s'havia de tramitar el sumari. No cal dir que aquest plet ha causat la natural curiositat entre la gent de teatre.

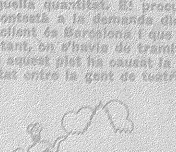

EL POEMA "MONTSERRAT"

Recordarem ara que l'audició del Poema "Montserrat" ha estat organitzat per la Filharmònica de Barcelona. I dirigirà l'obra novella del P. Massana, el mestre Joan Manén. Recordem així mateix que alguns del Poema "Montserrat" s'executaren pàgines importants dels mestres Joan Manén i Francesc Pujol.

EL TEATRE